Ч. 44 (12.4[illegible]0). Львів, четвер 27. лютого 1930. Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ: Місячно 5·00 зол., Чвертьрічно 15·00 „, Піврічно 27·50 „, Річно 55·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голландії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-28.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Нові вибори на Волині.

Львів, 26 лютого 1930.

Найвищий Суд уневажнив вибори до сойму у 57 виборчій окрузі Луцьк-Рівно-Костопіль та вибори до сенату у Волинському воєвідстві. До 14 днів після передачі цього рішення до відома маршалам сойму і сенату (це вже сталося), генеральний виборчий комісар розпише термін нових виборів. Населення трьох повітів луцької округи та цілого волинського воєвідства стане знову перед завданням вибору нових своїх заступників до законодатних палат. Найбільш актуальним питанням дня стають тепер волинські вибори.

Волинські вибори! Вони вже безумовно перейшли до історії — і ті вибори з 1922 і ці з 1928. У 1922 році 16 посольських мандатів і 5 сенаторських з трьох виборчих округ Волині усі до одного дісталися українській листі, бо по суті „16-ка" була листою українською, з відступленням на ній місця представництву інших непольських народів Волині, звязаних одною долею. В несповна 6 літ згодом сталося велике диво. Замість 16-ти мандатів, та сама листа здобула — один мандат до сойму й ніякого до сенату. Взагалі українських мандатів дала Волинь 6 до сойму та 1 до сенату. Решту мандатів — 10 до сойму і 4 до сенату — дістала польська урядова листа, на яку, для замилення очей, вписано також кілька місцевих „порядних русинів", як Богуславський, Сегейда, Острейко. У перших виборах населення могло висловити більше-менше свобідно свою волю, — воно й висловило її. При слідуючих виборах уряд — кажучи словами мін. Складковського — взяв „активну участь", яка саме й прославилася не лише на Волині, але й на широкому світі, бо відкрила невідому досіль „правду": що на Волині взагалі українців нема, а щонайвище є вони у виді незначної „меншости", та що величезну „більшість" творять там поляки! Так бодай кожний мусів зрозуміти етнічний характер волинської землі, дивлячись на відношення польських і українських мандатів. Ближчий розгляд тих мандатів казав ще додуматись, що на Волині нема вже справді майже зовсім народу, свідомого своєї української національности, бо на тих 6 українських мандатів — половина перейшла під прапор інтернаціоналізму, а ще два дальші — теж саме з підкреслюванням на першому місці моменту соціяльного, а не національного! Безсумнівний корінно-польський край, з домішкою збаламученого близькою радянською границею знаціоналізованого населення!

Перетягнули струну і вона тріснула. Поборювати одну листу й підтримувати іншу — це ще будьби увійшло; але так одним махом вимести з поверхні землі три четвертини населення краю, це був занадто широкий жест. І воєвода Мех за занадто оригінальне розуміння „активности" державної адміністрації в парламентарних виборах — отримав димісію. Але на соймових лавах все одно знайшлося десять представників польської „одинки" в ролі „представників" української Волині. Аж ось раптом Найвищий Суд, розглядаючи волинські виборчі скарги, у першій з обох розглядуваних округ вибори скасував. Це рішення стало першорядною сенсацією з огляду на особи чолових кандидатів тамошньої урядової листи: князя Януша Радзивила і жидівського потентата Вісліцького. Ці два імена найяскравіше репрезентували весь характер „свобідного виявлення волі" волинського українського населення! І тому перекреслення їхніх мандатів відразу у весь зріст поставило перед очі правління воєводи Меха. Для польського політичного табору скасування [illegible] мандату саме князя Радзивила, одного з [illegible] вищого [illegible] і чолових фігур [illegible] перед [illegible] Вісліцького. [illegible] знову [illegible] польських [illegible] жидівський банкир.

Для нас не має значіння, від яких „муж[illegible] рами" ідуть до виборів на Волині польські [illegible] сти: має значіння лише факт, що це листи польські. Не має значіння, з яких безпосередніх і посередніх мотивів уневажнено луцькі вибори, тому байдужі є всілякі на цю тему розмови, не є байдужим лише факт, що оце знову національні українські провідники мають змогу вказати масам свого народу, кудою вони мають іти, а кудою ні. Не мають теж значіння особи кандидатів, — має значіння національно-політичний характер лист, має значіння національно-політичний характер Волині, національно-політичне освідомлення українських мас.

Так вчать нас дивитися на нинішні волинські відносини самі польські державні діячі. Розпочав ту науку воєвода Мех, який провадив волинські вибори під девізою нищення „18-ки" та недопущення ні одної конкуренційної польської листи поза одинкою. Безпощадно бючи по листі бльоку непольських народів, толеруючи українські соціялістичну й інтернаціональну листи й обєднуючи на одній польській листі всіх поляків, воєвода Мех якнайяскравіше вказав на національний характер виборчої боротьби на Волині і на тих, які можуть бути „небезпечні" та які не є небезпечні. Воєвода Мех пішов, але його навчання продовжував його наслідник. Цей останній, ставши вже міністром внутрішніх справ, кинув під адресою українського національного табору речення: „Ви туди ніколи не дійдете". Хоча пізніше міністр пояснив, що мав тут на думці „Берлін", потім же знову те берлінське слово окутав дуже туманною інтерпретацією, оклик міністра про зачинений вступ на Волинь був безумовно скермований під адресою українського національного табору. Не знаємо, наскільки цей оклик був передуманий, чи може кинений нерозважно, без освідомлення собі його льогічного ефекту. Фактом є, що цей оклик під адресою українського національно-політичного табору чекає гідної відповіди з нашого боку.

Дух воєводи Меха та відгук заяви міністра Юзефського мусять кермувати українською тактикою у відношенні до волинських виборів. Прокляттям тяжить на Волині національне розбиття при виборах з 1928 р., так чудово використане адміністрацією. Виборча ординація залишає попередні листи з попередніми кандидатами. Значить: боротьба за національний характер Волині буде утруднена знову розбиттям голосів. Зрозуміння спільного національного інтересу у всіх українських партій є нині більше, ніж у 1922 році — це слід з притиском признати. Однак направити лихо розбиття єдиного національного фронту з 1928 р. вже при цих луцьких виборах нелегко, бо вяжеться тут ціла сила ріжних моментів. У всякому разі, український політичний провід, признавши, що в луцьких виборах мусимо взяти участь, і взявши під увагу всі вище зазначені моменти, має своїм завданням: **ужити всіх можливих засобів для усунення лих національного розбиття. Луцькі вибори мають стати першою нагодою для доказання, що нема чого погрожувати українському національному таборові, що він ніколи на Волинь не дійде, бо український національний табор був на Волині і є, тому, що Волинь була і є українська!**

Нікчемність душ.

I.

Маємо вже досить фактів, щоб уявити собі цілком докладно, що діється на Україні. Арешти, й то масові, національно-думаючого елементу; повернення Академії Наук у знаряддя радянської освітньої політики; зведення цілого шкільництва до політ-освіти; знищення української *національної* церкви; підпорядкування кооперації більшовицьким наказам; скасування „самостійности" комісаріятів спершу закордонних, фінансових, військових, комунікаційних, а накінець і земельних справ; ліквідація всякої земельної власности й заступлення її колективними господарствами, переводження посівної акції під ескортою червоноармійців і т. д. — ось малюнок радянської дійсности. Не кажу вже про такі „дрібниці", як цілковита відсутність волі слова, преси, зібрань, виборів, страйку й інших „буржуазних вигадок"...

Людина, що сидить поза межами цього всього, що користується добродійствами культурного, що не вглиблюється в нетри радянщини, приймаючи лише зовнішні ознаки Української Радянської Соціялістичної Республики, за певну форму української державности — не може відчути величезної трагедії, яку переживають наші люди, наші землі.

Не бачив ще світ таких планетарних експериментів. Але рівночасно не був, здається, й свідком такого методичного, п[illegible] з безсилим [illegible] народу. Поглядного [illegible] на наших землях; [illegible] методи змінялася влада; [illegible] нарід остався [illegible]. Однак український нарід [illegible] зі своїми віруваннями, традиціями, [illegible] структурою — з усім тим, [illegible] „[illegible]" його [illegible] народу, що є [illegible] організму, що означує [illegible] світі.

[illegible] що не має релігії, тобто моральних засад; що не має родини, як найважливішої підвалини свого буття; що перекреслив вікові традиції, які з маси невязаних одиниць творять найвище обєднання — націю; що не має побуту, як вияву свойого „я"; словом — нарід безбатченків у таких умовах є засуджений на цілковиту заглаху.

Більшовицькі експерименти — то: *бути чи не бути* українському народові. Власне, так виглядає справа — й не вільно над нею легко переходити до порядку денного.

Комуністи, роблячи державний переворот в Росії, проголосили чудесну засаду: „самоопределеніє — вплоть до отделенія". Це означувало, що кожний нарід може, оскільки цього бажає, відокремитися від Росії й будувати державне життя по своїй вподобі. Проте, коли повстала Українська Република, до своєї засади внесли вони коректив: кожна нова держава повинна бути комуністичною. І тому пошили вони „з допомогою" працюючим масам України, Білорусі, Грузії тощо в їх боротьбі з українською, білоруською, грузинською й т. д. „буржуазією"...

„Допомога" покінчилася сформуванням низки т. зв. радянських республик. В тому числі — й української. Тоді комуністи сказали: „Росії — нема. Є нині Московщина, Україна, Грузія, Кубань, Сибір і т. д., як „незалежні" республики. Отже, в цілях оборони проти світового імперіялізму, створимо Союз — С. С. С. Р.".

Створили... Далі прийшов новий проєкт. „Союз тільки тоді дасть належний опір буржуазному світу, якщо існуватиме сильне центральне правительство — зі своїм військом, своєю дипльоматією, своїми фінансами, своєю [illegible], своїми засобами комунікації тощо. І пішло українське військо до Туркестану, а московське до [illegible] — України. І пішли українські [illegible] на [illegible]. Заначорали [illegible] на грошах [illegible] і значках поштових Леніна, серп і молот [illegible] у листах і [illegible] в „[illegible]".

А після того прийшов „золотий вік“ тобто час „українізації“. З вивісками й Остапом Вишнею. Ненаціоналістична, нешовіністична, несепаристична „українізація“!...

II

„Золотий вік“ приймається усім українським громадянством, як заповідь нового життя, як символ воскресення української нації. Одні вступають до комуністичної партії, щоби самим стати будівничими радянської державности. Інші входять з головою в культурну працю: пишуть і видають книжки та підручники, працюють у школах, йдуть у кооперацію, перебудовують підвалини православної церкви...

Одні й другі нерозуміють, що централістичний напір ухромлений не на те, щоб усамостійнити Україну, а щоб її злусити. Не на те стоять по містах і селах московські залоги, не на те органи державного управління находяться в руках московських відпоручників, не на те найважніші артерії господарського організму влиті до московського центрального озера.

„Українізація“ винічила всі активні українські національні сили. Вона покликала на арену публичного життя все, що було кращого в українському народі. Вона стала для комуністів найкращим способом обезкровлення нації. З одного боку, усувається відразу з комуністичної партії національний елемент (шумськісти). З другого, виелімінується із громадського життя національний елемент (Єфремов, Липківський, Чехівський, Ярошенко й сотки інших найкращих представників національної інтелігенції й національної молоді). Ось таким чином очищується терен для остаточного удару.

І він приходить... Ліквідується українську національну церкву, нищиться власницький селянський елемент (на Україні мало знаною є московська „община“). Єдиним і неподільним диктатором України стає Сталін. І то тим більшим, що живе в Москві. І то тим безглязнішим, що не знає йому почуття „шовінізму“. І то тим небезпечнішим, що дивиться він на цілий світ очима месіянізму.

Пригадаємо трохи історію. Від часів злуки з Москвою (1654 р.) аж до скасування гетьманщини. Приходять на Україну московські залоги; осідають воєводи й „служилий елемент“, ліквідується національний характер української церкви, в обороні „працюючих мас“ обмежується права гетьмана й козацької старшини; висилається національних діячів до Московщини; постепенно українські військa випихається поза межі свойого краю; уніфікується земельне право; купується нікчемні душі й т. д. А потім приходить кінець всякої самодіяльности „Малоросії“...

Історія — повторюється. А повторюється тому, що незалежно від обставин, події систему, що незалежно від обставин, полій систем, люлей — все сягається по мудрість до старих часів з виробленими методами гнету і насильства. Гнет на жаль є постійною категорією в історії держав і народів, як є постійною категорією безпорадність тих націй, які впали в боротьбі або — ще гірше — від боротьби ухилилися.

Скоро чи пізно — приходить година заплати за нікчемність душ. За цей проклятий „обшій котьолок“, який приспав національне почуття українських мас так основно, що в баґнетах московських бачили вони зорю визволення, а в українських баґнетах — небезпеку поневолення.

Централізаційний комуністичний гнет здусив Радянську Україну вже до останнього. Для ілюзій — немає місця. І не може бути: або українізація, як еманація національної культури на всіх ділянках життя — і тоді від більшовицької системи залишаться самі тріски, або централістичний комунізм, як еманація московського духа — й тоді від українізації не позиститься навіть тріски.

Або *національний світ*, як передумова здійснення ідеї української державности, або *інтернаціональний світ*, як підстава цілого буття української нації для здійснення чужих ідей. Або *самовіль*, або — *засіб*...

Tertium non datur!...

О. Коваленський.

Пятнистий тиф на Рад. Україні.

З Києва повідомляють, що на Україні запанувала епідемія пятнистого тифу. Радянський уряд мобілізує 4.000 безробітних лікарів з усіх радянських республик для боротьби із тифом на території Радянської України. В деяких околицях тиф уже пожер тисячі жертв, особливо в Київщині та Полтавщині.

Аманула в Анґорі.

З Константинополя повідомляють, що б. король Афганістану Аманула, якого на днях король Надір закликав до повороту до вітчини, виїхав до Анґори, щоби зложити візиту Кемалеві Паші. Король Надір є поважно хорий і носиться з пляном передати в руки Аманули владу в Афганістані.

Mare nostrum.

Середземне Море і морська політика великих держав.

Неначе пятьма пальцями своєї сильної руки — держить Англійська Імперія Середземне Море у своїм володінні. Ґібральтар, Мальта, Родос, Кипр та Суез — ось сторожі англійської дороги до Індії. А запорукою справности й певности цієї дороги — чотириста тисяч тон воєнних англійських кораблів на водах цього моря.

І ось на филях Середземного Моря дозріває новий конфлікт — це постійний двобій Франції та Італії за кольонії. Злучена фльота цих двох могутностей на отсьому морі дає в сумі около чотириста тисяч тон заліза і сталі воєнних кораблів. Так отже 800 тисяч тон воєнних кораблів у постійному поготівлі на водах одинокої морської дороги України.

Льондонська конференція поставила собі за завдання обмежити морські зброєння. Та вже на самім святочнім відкриттю наради з трьох кличів, якими постійно послугуються кандидати до мирової нагороди Нобля: розброєння, арбітражу та забезпечення — лишився тільки той останній. А три маркантні промови дали цьому повний вислів. Говорив Тардіє в імени французької делеґації: „Наші домагання — це конечне мінімум нашої самозабезпеки“. — „Англія — це маленький остров, море це наша територія“ — проголошував Мекдоналд. — „Італія — це край, позбавлений сирівців першої потреби; море — це наше життя — докінчував фашист Ґранді.

Делегати Злучених Держав Північної Америки та Японії вдоволились були тоді коротким висловом, що їх теми загально відомі та що в окремих справах вони тимчасом не будуть забирати голосу.

„Пакт джентельменів“, як називають будучу англійсько-французько-італійську угоду на водах Середземного Моря, до якої по останнім вісткам мали би приступити і Злучені Держави, відібється в першій мірі на економічних інтересах України.

Яка вага Чорного Моря для української торговлі, бачимо найкраще по статистичних обчисленнях експорту України як перед війною, так і тепер. Надвишка торговельного вивозу над вовозом України в 1912 р. дала по найскромніщим обчисленням суму двіста міліонів рублів золотом. Торговля з Голяндією, Францією та Італією, до котрих то країв вивіз товарів з України іде виключно Чорним Морем, дає такі числа: До Голяндії Україна вивозила перед війною свої продукти на суму 62 міліонів рублів, до Франції на 29 міліонів, до Італії на 17 міліонів рублів.

По даним радянської статистики цілий майже торговельний рух України йде через морські порти України. А тимчасом Україна традиційно в усіх конференціях, де рішаються справи її життя, поставлена зовсім на боці і є тільки німим свідком усяких заходів великанів світу, в яких і вона повинна мати рішучий голос.

Париж, 20. лютого 1930.

Д-р Ю. Студинський.

Д-Р ВОЛОДИМИР ЛЕВИЦЬКИЙ 1)

Революційні течії в сучасній фізиці.

Чотири революційні концепції змінили погляд сучасної фізики на світ та його будову та захитали величавою будівлею клясичного механістичного світогляду, яка від часів Нютона аж до яких тридцять літ тому, видавалась така певна, така угрунтована на непохитних основах, що фізика була вдоволена, коли якесь нове явище або якусь нову категорію явищ уміла звести до добре вивчених законів про рухи клясичної механіки. Революцію в поглядах та основах сучасної фізики спричинили: 1) теорія умовности (релятивности) Айнштайна, 2) теорія квантів Плянка, 3) відкриття електронів, відємних електричних частинок, менш-більше яких 2000-кратно менших від атомів та звязаної з ними будови атомів, а вкінці 4) теорія матеріяльних хвиль та статистичне схоплення явищ природи (статистичне, а не причинове!).

1. Як відомо, А. Айнштайн на основі обчислень великого голяндського фізика Г. Льорентца та відомого досвіду Майкельзона (Michelson), що космічний етер не бере участи в рухах землі, перший висказав ясно погляд, що нема ані безоглядного руху ані безоглядного часу, а все залежить лише від кожночасового укладу співрядних, з яким якесь явище звязуємо. Простір та час є умовні. З того погляду, що в науковім світі викликав ряд революцій, вийшли далекойдучі заключення. І так Айнштайн виказав, що найбільша можлива скорість у світі — це скорість світла *c*, що рівняється 300.000 км. на секунду; це абсолютна величина та більшої від неї скорости нема й не може бути. Як нема безоглядних рівномірних рухів, а лиш умовні, таксамо й т. зв. змінні рухи, які клясична механіка пояснювала діланням притягаючих (відпихаючих) сил, напр. гравітацією, є також лише умовні, спричинені переходом тіла через т. зв. поле, яке істнує довкола кожного тіла, подібно як істнує магнетне поле довкола магнету, електричне поле довкола електричного наряду. Ми ніколи не можемо знати, чи якесь тіло порушається напр. прискореним рухом, чи навпаки воно є в супокою, а попри нього пересуваються тіла з відповідним полем (напр. однаково можливий є погляд Птоломея на рух землі і сонця та Коперника. Одначе цей другий є простіший, отже й практичніший).

З теорії Айнштайна пішли й інші висновки. Промінь світла, що — як далі побачимо — є головно рухом дрібних частинок, електронів, мусить у сильнім полі, напр. у полі сонця, змінити свій прямолінійний рух та закривитися відповідно до сили поля. Цей цікавий висновок Айнштайна дійсно перевірили астрономи, коли в часі затьміння сонця обсервували звізди, що находяться на небі в сусідстві сонця; їх проміння відклонюються від прямої дороги. І інші висліди з теорії Айнштайна, як напр. пересунення дуговинних ліній Фраунгофера в дуговині звізд та вияснення неправильностей у руху Меркурія, ствердила астрономія та й то в такій величині, як предсказав творець цієї теорії.

Але ще радикальніші висновки вийшли з теорії умовности Айнштайна. Тут зазначу лише два, а саме: 1) що з цієї теорії виходить тотожність матерії та енергії і 2) що наш простір не є безконечний, а є скінчений, неевклідовий.

Перший висновок Айнштайна каже, що тіло з масою „*m*“ має в супочинку енергію mc^2 (значіння того „*c*“ подано вище); колиж тіло дістає звідкись якусь енергію (напр. в часі руху), то **його маса росте** відповідно до цієї нової енергії. Закон збереження маси, що є основою хемії, має значіння лиш тоді, коли тіло є в супокою. Очевидно, що коли тіло тратить енергію, меншає і його маса. Те, що маса є мірою енергії і навпаки, має таке значіння: кожна найменша скількість матерії виявляє таку величезну скількість енергії, що якби вдалося її видістати (напр. через розбиття маси), то ми мали би невичерпаний запас енергії, цього найважнішого чинника фізичного життя. Це добування енергії з атомів маси бачимо у радіоактивних тіл, що із самочинного розкладу мають постійно температуру вищу від окруження.

Що значить евклідовий, а що неевклідовий? Евклідовий простір (цей наш, звичайний) це простір, в якому істнують рівнобіжні лінії, тобто такі, що ніде ніколи не сходяться; такий простір це немов величезний шестистінник, розширений рівномірно на всі боки в безконечність — він ніде не є закривлений або — як кажемо — має кривину 0.

Але це істнування рівнобіжних ліній — цей славний постулят великого Евкліда — не є оправдане без застережень; і зусилля математиків вісімнацяти віків, щоби цей постулят доказати, скінчилися без успіху. І аж XIX. вік, завдяки великим математикам, як Гавсс, Лобачевський, Ріманн, Гельмгольтц, Кляйн та інші, пізнав, що виключність евклідової геометрії не є оправдана, що можна будувати ріжні геометрії, де або нема рівнобіжних, або є дві рівнобіжні, себто де через одну точку можуть переходити дві рівнобіжні до третьої, а не лише одна, як в евклідовій геометрії.

Одною з тих неевклідових геометрій є т. зв. геометрія Ріманна або еліптична; в ній нема

Серед наших „русских“.

Зізд делегатів „Русск-ого Ревіз. Союзу“.

В салях „Русско-ого Касина“ у Львові відбувся 8. ц. м. зізд делегатів „Русск-ого Ревіз. Союзу“, на якому, коли вірити „Русск-ому Голосові“, явилося 102 делегатів. Зізд отворив директор кооперативи „Дністросян“ у Львові Осип Денисюк, проводив М. Заяць зі Львова, звідомлення з діяльности „РРС.“ зложив К. Ганасевич. З того звідомлення видно, що не зважаючи на велику енергію цілого проводу „РРС.“ і на значну скількість ревізорів та контрольорів, якими він розпоряджає, вся його робота дає в дійсности дуже скромні вислідн. Так на 244 кооперативи, що підлягають контролі „РРС.“, він має дані тільки про 128 кооператив, які мають разом 12.694 членів. Але й ці 128 кооператив — у переважаючій більшості нежиттєздатні, бо вони розсіяні по ріжних повітах (звичайно по 2—3 на повіт), не мають між собою ніякого організаційного звязку й ніякої опіки з повітового центру. Спроби зорганізувати повітові склади для сільських кооператив у Бродах, Горлицях, Ліську — нашим москвофільським сепаратистам не повелися, не зважаючи на великі суми, вложені в це діло. Такі повітові склади зїдають багато гроша й енергії, а весь той вклад не оплачується, коли в дотичному повіті чи районі нема принайменше 25—30 солідних кооператив, що покривалиб свої запотребування в такому складі. Не поможуть тут багато москвофільським розбивачам нашої кооперації і їх кооп. курси (в мин. році уладили вони їх аж 16), контрольні поїздки і ревізії (разом 198), делегатські анкети (9), анкети на заг. зборах (51) і спеціяльні інструкторські курси у Львові з 22 учасниками. Вся та дійсно велика й коштовна робота — просто безнадійна, бо москвофіли не мають більшости хочби в одному повіті і тимсамим не мають ніяких виглядів на те, аби їх руїницька акція в кооперації могла увінчатися якимись поважнішими успіхами. Як у інших ділянках життя, так і в кооперації сепаратизм наших „русских“ не тільки не приносить українському народові ніякої користи, а навпаки: він ослаблює (правда, дуже незначно) наш кооперативний розмах і нашу творчу енергію і є тимсамим водою на млин наших відомих „приятелів“.

З православного руху.

З „Русск-ого Голосу“ довідуємося, що 23. січня ц. р. відбувся в селі Тилаві на Лемківщині зізд делегатів від православних громад „галицкаго „благочинія“. На зізді мало бути до 100 (!) делегатів. Представниками православної Галичини на епархіяльні виборчі збори у Варшаві вибрано: від духовенства протоєреїв Сапіґу і Криницького, а від вірних Лелявського і Бейсу. Отже сепаратизм і на церковному полі. — В дні 26. січня влаштувало братство при православній церкві у Львові ялинку для православних дітей. На цю ялинку зібрано: на зізді делегатів „общества Качковського“ 163.20 зол., львівський магістрат жертвував 100 зол., Ставропигійський Інститут 50, „общество Качковського“ 20, кооператива „Дністросян“ 20, кооператива „Нива“ з Перемишля 20, „Нар. Дом“ зі Станиславова 25 зол. і інші. Разом зібрано 1.256 зол., так що після уладження ялинки, на що видано 739 зол., зароблено начисто 517 золотих.

Подорож Шахта до Риму.

Президент німецького державного банку Шахт виїхав до Риму, щоби взяти участь у фінансовій конференції 6. великих держав. Між іншими справами, на цій конференції буде вирішена справа утворення банку для міжнародніх розрахунків.

За узгіднення двох пакт в.

Дня 24. лютого у Женеві почала свої наради окрема комісія, утворена Радою Союза Народів для узгіднення пакту Союза Народів із пактом Келльоґа у справі зачіпної війни. Цим нарадам европейська преса падає велике політичне значіння.

рівнобіжних ліній, а всі лінії перетинаються у двох точках. Таку геометрію образово представляє нам велика куля, напр. земля; на такій великій кулі всі прямі (навіть рівнобіжні) є лише частинами великих кіл (напр. полуденника), які продовжені перетинаються у двох точках (напр. полуденники в бігунах). Коли будемо вважали простір наче розширеною величезною кулею, то дістанемо простір еліптичний, необмежений (подібно як необмежена є куля), а все-ж таки скінчений. Нема в ньому рівнобіжних ліній, а буде він кривий (як куля) і то, як кажемо „додатно кривий“*).

Отже з теорії Айнштайна виходить недвозначно, що наш простір є неевклідовий еліптичний, тобто необмежений, але скінчений. Айнштайн обчисляє навіть величину цього „світа“; його промір виразити можна в центиметрах як 28-циферне число (10^{27})**. Дуже інтересно представив теорію умовности великий німецький померший уже математик Мінковські; він будує чотиророзмірний еліптичний світ, де співрядними є довжина, ширина, височина і час. Ті чотири співрядні характеризують положення кожної „світової точки“; а в природі діється усе на „часовопросторних“ світових лініях. Ще дальше пішов швейцарський математик Вейль (Weyl), який каже, що до ясного зрозуміння теорії умовности треба аж пятирозмірного світа.

(Продовження буде.)

---

*) Іншим рід невклідової геометрії, т. зв. гіперболічну з безконечним, але відємним простором, збудував [illegible] Лобачевський та мадяр Болаи (Bolyai).

**) Закиди, що їх піднесли проти Айнштайна деякі офери (напр. польоті[illegible]) вказують на незрозуміння поглядів Айнштайна та незнання математики. Із теорії умовности виходить скінченість нашого найближчого світа (галактичної системи), а це не виключає, що за нашим „простором“ можуть існувати інші світи схожі, або несхожі з нашим.

Про положення на Закарпатті.

Стогін від „автономії“. — Зїзд української молоді. — Перспективи!

(Спостереження чеха із Закарпаття.)

IX.

Прикладів, що ілюструвалиб щиру опікунчу політику аграрницької чеської партії на Закарпатській Україні, можна булоб навести безліч, цілі томи. Самими анекдотичними прикладами, що мали там місце, можна булоб цілий рік загачувати солідний гумористичний часопис (напр., переслідування молоді за вишивані сорочки в Мукачеві; погроза карою за образу... кнедліків — наше національне „їдло“; вимагання поліційним агентом леґітимації вночі у виходку, й т. д., й т. д.). Але я обмежився лише принагідними і характеристичнішими, бо й без того оповідання моє занадто розтяглось. Кинувши на все, вище переказане, так сказатиб, ретроспективний погляд, можу тільки похитати головою й спитати своїх можновладних земляків на Закарпатті: куди ви їдете?...

Ще недавно прем'єр нового кабінету міністрів п. Удржал, у своїй програмовій декларації запевняв парлямент, що чеська влада на Закарпатті досягла великих успіхів у культурно-економічному піднесенню населення. Я знаю, що перший міністр був на Закарпатті, що подекуди його навіть урочисто витало „вдячне“ громадянство; знаю також, що навідали Закарпаття в свій час і декотрі інші міністри, але знаю й те, що ніхто з них не бачив, або не хотів бачити того, що треба було бачити. Колиж бачили й знали хоч про частину з того, що я тут оповів, і вернулися до Праги щиро переконані, що це й є „культурне піднесення“ (економічного я покищо не торкаюсь навмисне), то цікаво, як же вони уявляють собі культурне гноблення. В чому власне прем'єр вбачав ті культурні успіхи, котрі вважав за обовязок представити новому парляментові? Чи не в тій рептильній огидній пресі, що її створив на Закарпатті п. Розсипал руками своїми на державні кошти? Чи може в тій поліцейській розгнузданій вакханалії, котру в благословенства тогож таки п. Розсипала створив п. Воглідал із своїми підручними? А може в тих нахабних, брутальних, насильницьких експериментах п. Шімека, котрими він заваявся аленаціоналізувати нещасне українське населення Закарпаття й разом счехізувати його?

Це ми всі бачимо тут, але ні в кого з тверезо думаючих і чесних людей не ворухнеться язик назвати це культурним досягненням. Чи може ті досягнення в тих численних „родинних домках“ та прекрасних багатоміліонових будинках-оазіях, що повстали подекуди на Закарпатті? Так, це справді культурне досягнення, але хто в них живе? Населення закарпатське? Ні, ми — чехи. Поліпшено шляхи й прокладено нові? Але знов-же таки, — хіба закарпатське населення їздить автами? Ні, їздимо ми — чехи; а щодо автобусної комунікації, то нею користуємося також ми та жиди переважно. Електрифікація? Але всі ми тут знаємо добре, що селянство й робітництво закарпатське, як світило нафтовими лямпами та каганцями за мадярів, так і тепер за нас, чехів, світить. Школи? Позашкільна освіта? Я вже сказав, що це таке. А як і економічного „піднесення“ в населенні не помітно, а навпаки, то нехай нам буде вільно спитати: в чім він вбачає тее піднесення? В тім, що ми, чехи, вигідно тут улаштувалися! Але при чому-ж тут закарпатське населення!...

Чи не в „автономії Підкарпатської Руси“ ті досягнення полягають? Алеж досі ця автономія виявилась в автономії трійці Розсипал-Воглідал-Шімек, в автономії закарпатського поліційного свавілля, в автономії нас, чехів. Закарпатське населення так і розуміє заповяну нами йому „ав-

тономію“ і аж стогне під нею та проклинає той „історичний“ день, коли його „будител“ й „вождв“ склали той нещасливий договір про прилучення Закарпатської України до ЧСР. Той стогін „автономний“ остільки голосний, що дійшов аж до Ліґи Націй із скаргою на даровану нами автономію Закарпаттю. Але пп. аґрарників це не ворушить: „автономія“ точиться й далі, й точиметься доти, доки світитимуть там вищеназвані „приятелі“ закарпатського населення, або поки в того населення не урветься терпець і воно не влаштує нам, його опікунам, всеевропейського скандалу.

До всечеського майже вже дійшло було. Дня 7-го липня 1929 р. в Ужгороді відбувся т. зв. „зїзд народовецької молоді“ Закарп. України, що в резолюціях своїх осудив полі:ійно-кольоній режім Розсипала-Воглідала-Шімека й рішуче вимагав усунення з Закарпаття цих злих духів чесько-українського зближення. Протест автохтонної української молоді був ост'льки рішучим, що навіть с.-демократичний „Гляс Виходу“ ціанковів від тої безодні ненависти до чехів, котра звучала в промовах учасників і в їх пропозиціях та резолюціях. Хоч п. Юнґвірт у ролі „спеца“ напружив усю свою пильність і безмилосердно конфіскував їх у місцевих опозиційних газетах, проте вони широко розійшлися серед населення й проникли в закордонні часописи, розповсюджуючи „славу“ „імперіял'стам“ чехам. Спробуйте спростувати їх, коли факти й дійсність, зазначені в них загально відомі й за кордоном, а вимоги цілком слушні й виправдані. Отже пп. Розсипал, Воглідал і Ш'мек старанно подбали вплести у вінець свобідної Чехії мабуть чи не перші листки ганьби й неслави, що зазвучала широко з уст молодої ґенерації закарпатських українців. А тому, що по тім зїзді н'чого не змінилося на краще, можна сподіватись згодом, що вибух протесту й ненависти до ганебного режіму повториться ще в гостріших формах.

Розсипал-Воглідал-Шімек не пішли з Закарпаття (прест'ж влади!) а на запит Праги пояснили, що в них усе гаразд, а зїзд молоді й його резолюції — це інтриґа українських еміґрантів. І знову кілька душ, ні в ч'м неповинних порядних людей мусіли стати жертвами козлами й опустити Закарпаття (а дехто й республику), аби не похитнувся престіж влади. Правдивіж винуватці вибуху страшного гніву закарпатської молоді спокійненько творять і далі своє мерзенне діло, вдаючи, що вони не розум'ють лекції, завданої їм зїздом.

Та зрозумів її я, син колись так само поневоленої, а тепер своб'дної Чехії, бо маю очі, щоби бачити, й вуха, щоби чути, щоби розум'ти бачене й чуване й на цій підставі скласти хоч приблизну прогнозу того, що може статись далі. На цій підставі вважаю потрібним звернути увагу тих, хто є відпов'дальним за чеську політику на Закарпатті, на те, що тут коїться. Ради „престіжу“ пп. Розсипала, Єха, Воглідала, Благи, Юнґвірта, Шімека, Коханого й т. і., що „сіють вітер“, ви колись „пожнете бурю“.

Невже ви, що самі були поневолені, не в силі зрозуміти, що плянтаторська політика наша тільки такі наслідки й може дати? Невже ви остільки обмежені, що не розумієте всієї утоп'чности й безнадійности шкідливих зусиль усяких Ш'меків у справі денаціонал'зування цілого народу? Чи не німчили нас самих і не винискували століттями, — а результат? Ми були чехами й будемо ними во віки й віки. Чи не гнобила, напр. велика Росія й не намагалася змосковити україніц'в також віками, відібравши р'дну мову в школі, в урядах, у війську, й так само, як і ми, тракуючи українців, як „баранів“, котрих треба „культурно піднести“ через змосковлення, — а наслідки? Україна піднеслася і вже не поддасться, хоч би московські Розсипали, Свойші, Воглідали та Шімеки лусвули з люті й гніву. Таких прикладів з історії можна навести безліч, але не для глухих і сліпих. Колиб ми пильн'ше студіювали хоч би самого лише нашого великого Масарика й його праці по національному питанню, то ми дізнались би, що коли за часів до останньої великої війни справа денаціоналізації була тяжка, то тепер — по в'йні й по революц'ях — це справа безнадійна й крім страшного нещастя, нічого не може дати ні одній, н' другій стороні.

Адольф Свобода.

Після виборів в Японії.

Підчас останніх виборів в Японії урядова парт'я Мінсейта дістала 273 мандати, а опозиційна партія Сейюкаля 174 мандати.

ЗА ОКЕАНОМ.

Нове „Товариство Української Молоді“ в Ню-Йорку.

За спонукою д-ра Льонгина Цегельського розпочався недавно в Ню-Йорку рух за новим зорганізуванням „Товариства Української Молоді“. Рух цей остаточно увінчався успіхом, коли на чолі організац'йного ком'тету станув недавно прибувший з Европи з медичних студій у Берліні д-р Юрій Андрейко, бувший голова бувшого „Товариства Української Молоді“, котре поклало стільки праці для придбання фондів на докінчення студій нашим студентам порозкиданим по цілій Европі. Дотепер має Товариство вже коло 30 членів, студентів та студенток ріжних вищих шкіл з Ню-Йорку й околиці, а перший виступ цього Товариства зазначився товариською забавою для взаїмного пізнання в суботу 18. січня в льокалі „Січи“ при 46 Ст. Маркс пл. На забаву явились також і запрошені гості, разом около 60 всіх учасників. Молодь співала українські пісні при забаві. Треба надіятися, що в будуччині такі забави будуть відбуватися в Українському Народньому Домі, який збудовано саме на такі цілі.

Українські коляди у радіо в Дітройті.

Як щороку, український мішаний хор „Бояна“ дав цього року в нед'лю 12-ого січня від години пятої до пів до шестої вечором ще один концерт наших коляд з м'жнародньої стації ВЙР в Дітройті. Стація ВЙР — одна з найсильніших середущих стейтів Америки, й попередній український (листопадовий) концерт могла перейняти м'жнародня стац'я ЕАЙ-1 в Барсельоні в Еспан'ї. Там чули українську пісню і не могли з дива вийти, що в Америці, при англійських обєднених святкували свято незалежности України. Цьогорічний концерт випав як не ліпше, то певно не гірше від попередн'х. Під диріґентурою п. Семена Пелеха й о. Сембратовича в першій части, хор відспівав Тропар Рождества, „З нами Бог“, „Слава во вишніх Богу“ (Бортнянського) і „Єлици“ (Новелля). В другій части відспівав коляди на м'шані, мужеські і жіночі голоси. З ґратуляцій, які хор дістав чи то телефоном чи письмами, видно, що публика вдячно приняла цей концерт і живо заінтересувалась українцями та їх піснею. При кінці концерту промовив о. Сембратович по англійськи і по українськи, бажаючи американцям щасливого нового року, а українцям веселих свят. В березні ц. р. на тій самій стації „Боян“ дасть щорічний концерт, присвячений памяти Тараса Шевченка, про що у свому часі повідомить американський загал.

Український протиалькогольчий орґан в Канаді.

В Елмонтоні, Альберта, Канада, виходить український протиалькогольний орґан „Відродження“, що його видає товариство тверезости тої самої назви. Ц'каво, чи й українські абстиненти в Канаді кермуються у своїй акції політичними мотивами („щоб таким чином зменшити державі прибутки“), як це польські офіціяльні чинники закидають українським абстинентам у краю...

Гіркий то см'х.

Д-р С. Шухевич, ображений моєю рецензією на його збірку нарисів, виголосив на сторінках „Нового Часу“ (з дня 26. II.) оборонну промову проти моєї „злосливости“, з якою я „розправлявся (!) також з його особою“. В'н заявляє прилюдно, що не тримається засади „око за око“, але „люби ближнього, як себе самого“. Стаття називається: „Жидівська напасть“. Вона повна ерудиції, бо є в ній і про воєнні ордери автора, і про „правдивих письменників“, що часами або й постійно уживають хвостика „д-р“, і про ріжниці між психольоґією і стислою фільософією. Д-рові Шухевичеві вдається в результаті поставити себе поруч Богдана Лепкого, Назарука, Турянського, Бабія і Дудка, яких я таксамо знищив — очевидячки з особистих мотивів. Зробивши собі дипльоматично таку честь, робить і мені не меншу: навіть не пробує збивати моїх закидів щодо самої суті твору. Краще було би, якби д-р С. Шухевич у л'тературній полеміці тримався засади „око за око“ і таксамо, як у судовій салі, відповідав на кожний закид — арґументом. Але, що він воліє засаду „люби ближнього, як себе самого“, за це я йому дуже вдячний: коли він нищить мене, то бодай не ощаджує при цьому і себе: його стаття — це архитв'р адвокатського мистецтва, а зразок л'тературної неграмотности.

М. Рудницький.

Ювилей червоної армії.

Червона арм'я святкувала 22. лютого 12-літний ювилей іниствування. Радянська влада приневолила армію та весь радянський союз святкувати цей ювилей дуже урочисто. На академії у великім театрі в Москві Сталін, Калінін і Ворошилов були декорован' ордером „червоного прапору“. Ворошилов у наказі до війська з нагоди ювилею сказав, що капітал'стичні держави готовлять війну проти СРСР і що більшовики мусять збільшувати свою збройну силу.

НОВИНКИ

— **Управа Музею Визвольної Боротьби України** цим подає до відома українського громадянства, що Музей, завдяки жертвенности громадянина К. Лисюка з Ню-Йорку, в листопаді 1929 р. перейшов у власне помешкання (Pra a XI., Karlova tř. č. 14.). Всю кореспонденцію, а також грошові й матеріяльні жертви проситься адресувати на імя директора Музею, проф. Д. Антоновича: **Praha II., Stepanska ul. č. 49. II. Ukrajinska universita** — Голова Музею: **Д-р І. Горбачевський**; секретар: **Ст. Сірополко.**

— **Що з пашпортами?** Від 25. ц. м. обовязує закон про зменшені пашпортові оплати і полекші при видачі пашпортів. У львівському городському старостві урядовці заявляють, що не мають дотепер в цій справі жадного розпорядку вищої влади і тому й надальше обовязують давні пашпортові приписи. На що здалася ціла кампанія в соймі, коли досі нема виконавчого розпорядку?

— **На протиалькогольному фронті.** Дня 22 лютого артисти українського театру Когутяка заснували протиалькогольне товариство „Відродження“. Тогож дня відбулись загальні збори цього товариства, на яких вибрано виділ у складі: директор Когутяк, голова, п. Гордацький, секретар, скарбник п. Ґрузь. До товариства вписалось 15 членів із персоналу згаданого театру.

— **Крадіжи у військовім маґазині.** У військовім маґазині 19. полку піхоти від довшого часу пропадали військові однострої, а крім того запримічено, що хтось вимінював старі однострої за нові, очевидно, лишаючи в маґазині старі. Недавно арештовано вояків цього полку, Романа Сковронка і Михайла Сендзюка, а крім того арештовано Івана Вйонцка, касарняного огородника. Арештовані признались, що викрадали з маґазину нові однострої, а залишали старі дрантиві. Ці нові однострої продавали ріжним особам, яких також потягнено до відповідальности. Вся ця справа опинилася перед судом.

— **Із хроніки траґічних випадків.** У лісах у селі Лабач, пов. Броди, повісився 60-літний Семко Гаврилюк. Причиною самовбивства були сталі непорозуміння з сином. — У Млинськах в Теребовельщині підчас бійки згинув Адам Свобода. Під замітом убивства арештовано кілька осіб. — В селі Билині Великій невідомий чоловік стрілив до вчителя Михайла Кравчика зі Стебника саме, коли цей учитель пару хвилин перед шлюбом йшов до дому своєї нареченої. Куля поранила учителя в бік. Правдоподібно виконавцем замаху був якийсь заздрісний суперник.

— **Село проти міста за дівчину.** В Пельгжимовицях біля Кракова жила собі гарненька селяночка. Краса і багацтво тої дівчини заманили одного краківського інтеліґентного ремісника і він, зеднавши її серце, хотів женитись із селяночкою, хоч Анна Мазурівна була неосвіченою дівчиною, а він мав середню освіту. Сільські парубки закипіли гнівом, що краковянин забирає з їх села найкращу дівчину і постановили не допустити до цього. І в день весілля, коли молода пара їхала до Кракова до шлюбу, парубки, в кількости 30 осіб, узброєні в коси, сокири і навіть револьвери, напали на розспі-

заве весільне товариство і приневолили гостей втікати до дому. Але цього було парубкам за мало: вони кинулись на втікаючих гостей ще раз, виважили в хаті двері, вибили вікна і вдерлись до кімнати, ограбили все печиво, пиво і горілку, а на додаток потурбували гостей і ножем поранили краківського женихa та його дружбу. Весілля перервано, а завдрісні парубки опинились під опікою поліції.

— Гріхи молодости Пшибишевського виходять на верх. Друга жінка Пшибишевського оголосила в познанській пресі отвертий лист, у якому звертає увагу, що в останніх часах польська преса містила замітки про діяльність Болеслава Пшибишевського, директора консерваторії в Москві, причім преса зазначувала, що він є сином письменника Пшибишевського. Пані В. Пшибишевська заявляє, що Болеслав Пшибишевський не є ані її сином, ані сином першої жінки письменника, але сином одної жидівки Фердерової, з якою Пшибишевський у ранній молодости мав любовний звязок, овочем якого був Болеслав, теперішній директор консерваторії в Москві. Цей Болеслав Фердер виховався під опікою родини письменника, яка не хотіла допустити до того, щоби син Пшибишевського жив у нужді і залишився жидом, тому забрала його до себе і подбала про те, щоби цей гріх молодости письменника охрестився і приняв прізвище Пшибишевського. Підчас війни цей овоч молодечої любови письменника і жидівки докотився до Москви і там виріс на директора консерваторії. По війні Болеслав Пшибишевський переписувався з батьком, але по деякім часі письменник вирікся його цілком, а саме тому, що Болеслав не хотів вертати до Польщі, хоч Станислав Пшибишевський його про те просив. Таким чином пані В. Пшибишевська заявляє, що одиноким законним сином письменника є Зенон Пшибишевський, який тепер є шведським віцеконсулем у Льондоні.

— Лявіна. Біля села Віля ді Мелзо недалеко Больонії снігова лявіна засипала 21 осіб, із яких 10 померло відразу, а решта були поранені. Рятунковий відділ санітарів, висланий із Маєрата-Марти, прийшов запізно і вирятував тільки тих, що були лекше ранені.

— Лист Кутепова? Недалеко села Евксі у Франції найдено фляшку, в якій була візитівка ген. Кутепова і його лист. Кутепов пише, що його відвозять автом до пристані, потім кораблем до СРСР. „Лише чудо може спасти мене! Посилаю позодровлення всім приятелям. Умру за нову Росію!" так пише ґен. Кутепов. Але є також думка, що цей лист підроблений.

— Жертва комуністичного нападу. В половині січня берлінський комуніст Гелер поранив з револьвера провідника націонал-соціялістичної молоді Весселя. Вессель лежав у лічниці і на днях, не зважаючи на всі зусилля лікарів удержати його при життi, він помер. Другого дня після смерти Весселя, націонал соціялісти із помсти поранили одного комуніста.

—Араби напалають на християнські монастирі. З Єрусалима повідомляють, що араби напали на християнський монастир у Дильбі і стероризувавши ченців стріляниною з револьверів, ограбили монастирські келії та церкву. Напасники повтікали заки прийшла поліція і досі не вдалось викрити учасників нападу.

— Землетрус. З Атен прийшли відомости, що в місцевости Вольо над Егейським Морем був землетрус, який тривав 10 секунд. Землетрус був настільки сильний, що кілька домів розсипались у руїни, а в деяких домах потріскали стіни та потовклись шиби вікон. Декілька осіб було поранених, а матеріяльні втрати дуже великі.

— Велика залізнича катастрофа в Америці. На шляху Мільвокі—Шікаго поспішний поїзд віхав на автомобіль, що переїзджав якраз через міст, наслідком чого наступила катастрофа і поїзду й автомобіля. У цій катастрофі згинуло 10 осіб, а понад 80 осіб було ранених.

— Самовбивчий замах. У Львові при вул. Курковій ч. 17 скочила з третього поверха молода жінка Станислава П. Рятункова стація відвезла її в небезпечному стані до шпиталю. З листа, найденого при ній виходить, що не могла пережити розлуки „зі Стасем".

— **Новий катальог книжок** на 1930 рік висилає даром бібліотекам Книгарня Наукового Т-ва ім. Шевченка, Львів, Ринок 10. 1318 0-10

— **Традиційні вечерниці „Червоної Калини"** відбудуться дня 1. березня в салях Народньої Гостинниці відповідно на цей вечір оборудованих. Управа „Червоної Калини" не висилає окремих запрошень. Поіменні карти вступу видається в льокалі „Червоної Калини" вул. Руська ч. 18/III. в днях 27. і 28. до год. 1-ої в пол. і від год. 5—6 по пол., та 1-го березня до год. 12-ої в полудне. 1512 2-4

Сойм.

Вибір 3 членів до комісії для розгляду подій з 31. жовтня. — За свободу скликання зборів.

На вступі засідання сойму дня 25. лютого маршал повідомив, що одержав письмо від президента першої палати Найв. Суду в справі уневажнення виборів до сойму в окр. ч. 62, наслідком чого мандати втратили посли: Окуліч, Камінський, Лойко, Щерба, Станкевич, Волинець і Гарневич.

Опісля сойм приступив до вибору трьох членів комісії, на місце трьох уступивших, для розгляду подій з 31. жовтня м. р. Пос. Славек (ББ) сказав, що ініціятива тієї комісії вийшла від ББ, бо комунікати маршала сойму описували подію стороннично й мильно. Комісія від першої хвилі майоризувала членів ББ. Реґулямін, опрацьований пос. Ліберманом, обмежував цю меншість. Вкінці більшість довела до розбиття комісії. Ця більшість присвоїла собі права цензурувати урядову енунціяцію марш. Пілсудського (Галас на лівиці). Колиб сойм схотів скомплетувати комісію покликуючи 3 послів із інших груп, то клюб ББ. відмовить такій комісії довіря.

Марш. Дашинський питається, чи є які пропозиції щодо вибору. Пос. Ліберман називає пос. Гофмана (НПР.), Бродацького (Пяст) і Барановського (ХД). Пос. Полякевич старається доказати, що теперішній вибір 3 членів був би незгідний з попередньою ухвалою сойму. Пос Ліберман пригадує йому, що попередню ухвалу сам клюб ББ. „уневажнив". Маршал пояснює, що ухвала говорить про покликання разом комісії з 9 членів, у пьому 3 із ББ. Клюб ББ. заявляє, що не хоче користуватися тією ухвалою та не пішле своїх членів до комісії. Означе сойм хоче розглянути події з 31. жовтня та виделеґувати до комісії 3 інших членів на місце тих, що не хочуть увійти. Є внесення пос. Лібермана, щоби на випадок зречення з боку Б делеґатів до комісії вибрати на їх місце представників інших партій. Пос. Полякевич ставить внесення відіслати справу до реґуляміновoї комісії. Внесення Полякевича відкинули, а приняли внесення пос. Лібермана та приступили до голосування. Посли ББ. вийшли зі салі. Вислід голосування був такий: віддали 184 картки, в цьому білих 10 отже важних голосів 174. Пос. Гофман одержав 169 гол., Барановський 171 і Бродацький 172. Їх вибрано до комісії.

Опісля сойм приступив до наглого внесення клюбу Визволення, ППС і Стр. Хл. в справі обіжника міністерства внутр. справ про посольскі віча з жовтня 1928 р. Референт пос. Чижевський, зазначив, що обіжник попереднього міністра в справі пос. віч, який домагається дозволу старости, не був згідний з приписами закону. А що теперішній міністер видав новий обіжник, референт пропонує відіслати справу до комісії, щоби мін. Юзефський предложив зміст нового обіжника, так щоби можна ухвалу пристосувати до нового фактичного стану.

У дискусії промовляв м. і пос. *Завалинут*. Пос. Станьчик (ППС) ствердив, що метою обіжників є унеможливлювати віча опоз. послів і влекшувати віча послів із ББ. Коли пос. Станьчик сказав слова: „толі, коли такі панове як Клешинський цілували чоботи парів і пісарів..." на лавках ББ счинився великий галас, пос. Клешинський прибіг до трибуни, а з ним кільканацять послів із ББ. З другого боку кинулися до трибуни посли ППС. Серед заг. метушні й галасу маршал перервав засідання на 10 хвиль. Після перерви маршал висловив жаль і обурення, що пос. Станьчик надужив свободи слова з трибуни, за що прикликав його до порядку.

Пос. Станьчик продовжуючи перервану промову домагався від теп. міністра вн. справ, щоби відкликав усіх воєводів і старостів. Пос. Путек (Визв.), тому, що нема офіціяльної відомости в справі обіжника, виданого теп. міністром пропонує внесення комісії змодифікувати так: 1) сойм ствердив, що обіжник мін. Складковського є недопустимим поліційним засобом, якого метою є внеможливлювати послам і сенаторам порозумівання з виборцями; 2) сойм взиває міністра вн. справ, щоби відкликав цей обіжник. Пос. Гаврилюк (біл. роб.-сел. клюб) сказав, що Польща приготовляється до війни з СРСР. Зате маршал прикликав його до порядку, а потім виключив із 3 засідань. Після кінцевої промови референта сойм приняв резолюцію комісії в стилізації, предложеній пос. Путеком. Крім того приняли резолюцію пос. *Завалинута* в справі предложення конст. комісією до 14 днів проекту закону про збори. Вкінці приняли в 2 і 3. читанні два закони про злівітування дохотового податку, який платять комунальні уряди в користь комунальних союзів і в справі заміни держ. парцелі в користь поморського комунального союзу в Старогарді. На цьому закінчилися наради. Найближче засідання в пятницю.

Французький кабінет подався до димісії.

Дня 25. лютого на засіданні парляменту премієр Шотан після міністерської заяви зажадав, щоби негайно почати дискусію Пос. Регно сказав іронічно, що прем. Шотан висуває тепер програму свого попередника Тардіє та що соціялісти цим разом апробують цю програму. Пос. Кашен критикував уряд Тардіє та новий уряд Шотана. Прем. Шотан сказав, що гадає, що сповнив свої обовязки. Хоч прем. Тардіє був у Льондоні, то Бріян від богато літ кермує політикою Франції. Опісля премієр зазначив вагу нинішнього голосування. В дальшій части засідання пос. Блюм сказав, що соціялісти голосуватимуть за урядом, який, на їх думку, прийшов до влади після повалення реакційного уряду.

Палата, після приняття денного порядку прем. Шотана, приступила до голосування Голосувало 569 послів. Абсолютна більшість 285. *За внесенням заяви довіря заявилося 277 голосів, проти 292. Так уряд повалений 15 голосами.* Вислід голосування викликав бурю оплесків на лавах правиці та центру. Богато послів зібралося довкола Тардіє й уладили йому овацію. Також овацію лівиця уладила Шотанові. Величезна гурма людей, лише з трудом здержувана поліцією, витала оваційно Тардіє.

Міністри пішли до Елізейської палати, щоби зложити на руки през. Думерга свою димісію.

Справа ревізії конституції.

Соймова конституційна комісія 25. лютого радила далі над ревізією конституції. В дискусії м. і. промовляв пос. *Блажкевич*. Опісля приступили до обговорення способу вибору президента. Референт пос. Маковський вказав, що проекти подають чотири способи вибору президента: 1) вибирає нарід у заг. голосуванні споміж двох кандидатів (проект ББ), 2) вибір заг. зборами електорів, покликаних задля того (проект лівиці), 3) вибір нар. конгресом (проект ХД і 4) вибір злученими палатами сойму та сенату (проект Стр. Нар.). Пос. Шлєуський (ББ) мотивує проект ББ. і каже, що президент мусить бути вибраний поза парляментом. Пос. Недзяковський (ППС) критикував проект ББ. і доказував, що прогозиція лівиці має додатні сторони. Арґумент, що президент не може бути залежний від Нац. Зібрання, не є умотивований в практиці. На цьому дискусію відложили до четверга.

Біржа.

Гроші.

Американський долар 8·87 00—8·87 50, канадійський долар 8·78 00—8·78·50 чеська корона 0·26·25—0·26·50, австрійський шілінг 1·25 00 1·25·50 румун. лей 0·05·00 0·05·50 французький франк 0·34·75 0·35·00, швайцарський франк 1·71 90—1·72 10, фунт штерлінгів 43·30 00—43·50·00, радянський червінець 15·00—15·50, німецька марка 2·12·83—2·12·93

Золото: 20 корон 36·40·00—36·60·00, 20 франків 34 20·00—34·50·00, 20 німецьких марок 42·00·00—42·40·00 10 російських рублів 46·00·00—46·40·00.

Срібло: Австрійська корона 0·25·00—0·33·00 5 австрійських корон 2·80·00 2·90·00, австрійський фльорен 1·40·00—1·45·00, російський рубель 2·20·00—2·25·00, копійки за рубель 1·10·00—1·15·00

Збіжжа.

Пшениця двірська 35·00—36·00, пшениця селянська 32·00—33·00 жито галицьке 18·25—18·75, ячмінь галицький броварнинй —·00——·00, ячмінь на живо 14·00—14·75 ячмінь пастівний 13·75—14·75 овес галицький 14·50—15·10, кукурудза румунська 22·25—23·45, бараболя промислова 3·00—3·50, фасоля біла 50·00—60·00,

Зі спортового життя.

Ширші Сходини Карпатського Лещатарського Клюбу відбудуться в четвер 27. II. ц. р. в год. 19.30 в Муз. Т-ві Лисенка, саля ч. 9. Програма: реферат з дискусією, фільм з лещатарських змагань, евентуалія. Виділ КЛК.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 25. лютого п. р.: за масло експортове солене й несолене пріма 5·30 зол. за кільограм; за літру молока 0·38 зол. за літру сметани 1·80 зол.; за копу яєць 6·20 зол.

Полярна експедиція Бирда.

Від яких двох місяців появлялися в часописах часто якісь неясні телеграми з Ню Йорку про долю полудневo-полярної експедиції Бирда. А тому два тижні принесли телеграми радісну вістку, що кораблеві „City of New York", висланому на поміч експедиції Бирда, замкненій недоступними леєвами, вдалося проломити ледяну баріеру завдяки тому, що бурі розбили цю баріеру і корабель міг свобо-

сувати переїзд до т. зв. заливу Китів та зблизитись до табору Бирда, якому передано наказ через радіо ладитись до повороту. Після того телеграми повідомляли, що за Бирдом пошукує висланий на літаку Губерт Вількенс та що він десь пропав; що рибалки, полюючи на кити в відбігунових водах, дістали припоручення при помочи радія роздобути вістку про нього; що це вкінці удалось та що Вількенс урятований.

Щойно найновіші телеграми з Ню Йорку (з 19 ц. м.) пояснили ті неточні вісти. Показується, що експедиційний пароплав „City of New York" зблизився на півночі в заливі Китів так до табору експедиції Бирда, що учасники, які перебували на суші, його вже побачили й надіються, що корабель причалить близько до табору при ледяній барієрі. Корабель цей їхав з полярного краю Нової Зеландії 44 днів, бо незвичайно сильні бурі відкинули його від напрямку до табору. Приїзд Бирда викликав нечувану радість серед полишених членів експедиції. Табор вони вже від довгого часу залишили, крім радіової стациї; але матеріял перенесли поза ледяну барієру і самі перебували при найбільших морозах лише в шатрах. Бирд має намір забрати лише найцінніші річи, щоб не задержуватись довго завантаженням. Дуже велику цінність представляють фільми, зібрані Бирдом на стяжці довжини 75,000 метрів.

Дописи.

КОРОСНЯНЩИНА. *(Боротьба за школу в Красній. — Будова Народнього Дому. — Протиалькогольний плебісцит. — Відвідини наших послів).* Село Красна у Коросняншині, положене на найдальшім північно західнім кутку нашої етнографічної території, до якогось часу спало собі сном блаженних. Ніхто ним не цікавився і здавалося, що довоєнне москвофільство буде дальше процвітати — аж до цілковитого спольщення села. Тимчасом завдяки одній рухливій одиниці, а саме місцевому селянинові Іванові Левкові та ще декільком господарям, село провадить уже четвертий рік боротьбу за свою школу. Хоч у селі на загальне число домів 280 є всього около 20 хат польських, в році 1925 введено в місцевій народній школі польську викладову мову. Цього року в тій школі є польських дітей всього 13 на загальне число 200. В р. 1926 внесено відпов'дну скількість деклярацій з домаганням введення української викладової мови в місцевій народній школі. Справа опинилася аж у міністерстві освіти, одначе нішо не змінилось. Незражені першим неуспіхом, селяни не впали на дусі і цього року внесли нові деклярації в надії, що цим разом при помочі наших послів вдасться їм виборотися собі свою школу. — На жаль в селі нема жадної інтелігенції, яка цікавилась би народніми справами. А проте завдяки своїй світлом й еміграції, головно північно-американській, на весні в селі має стати Народній Дім з виразним застереженням, що ця інституція має завсіди бути в українських руках і не може ніколи перейти в інші руки, прим. москвофільські чи польські. — В неділю 2 II 1930 р. в селі відбувся плебісцит проти продажі алькогольних напитків. На около 400 голосуючих тільки 60 голосів віддано за задержанням в селі продажі тих затроюючих організм напитків. — Але найбільшим святом для села був день 26 І. 1930 р., коли то вперше до Красної завитали народні представники: наш віцемаршалок сойму д-р Загайкевич і посол Гринь Тершаковець, що відбули посольські збори в домі Івана Левка. Народу зібралась велика сила (душ біля 600), місцевих селян, як рівнож із сусідніх сіл Бонарівки та Ванівки. Між зібраними можна було запримітити також запеклих москвофілів з села Ванівки, одначе вони навіть не відважились забирати слова. В год. 11 передполуднем відкрив віче коротким словом і представив зібраним послів канд. адв. д-р Юліян Налисник. Відтак пос. д-р Загайкевич у двогодинній промові реферував справи політичні та освітні, а опісля пос. Гринь Тершаковець виголосив також двогодинну промову, якої головною темою були справи економічні села. Обі промови зробили на селян величезне враження, бож вони до цього часу таких промов ніколи не чули. Ніхто ще досі не вказав селянам на їх права в громадському самоврядуванні. Ніхто не представив їм так наглядно того незавидного економічного стану, в якім находиться під цю пору українське село. Вони до цього часу навіть не знали, що можуть таки в своїй мові звертатися до якогонебудь уряду, а навіть вести урядування в громадськім уряді у своїй рідній мові. Вони думали, що учитель-поляк чи лісничий поляк на те в селі, аби приказувати, а вони на те, аби приказ сповняти навіть проти своєї волі. По скінченних промовах селяни інтерпелювали своїх представників у найрізнородніших справах: один питав за права української мови в громадськім урядуванні, другий скаржився, що місцевий лісничий понад допускаємy законом міру вирубує ліс, інший говорив про інвалідські ренти, а ще інший про податкові справи і т. п. Около години 5-ої пополудні треба було замикати збори, бо надходив час від'їзду. Зібрані селяни одноголосно висказали повне довір'я проводові УНДО і нашій Парляментарній Репрезентації, а головно свому представникові послові д-ру Загайкевичеві, подякували обом послам за їх труд, за незаспані дві ночі та за гарні і щирі слова. В'іспіванням многоліття попрощали люди своїх представників у надії, що вони про них відтепер не будуть забувати та частіше будуть відбувати такі наради.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Середа, 26. лютого, год. 7·30 веч. „Барон циганів".

Четвер, 27. лютого, година 7·30 веч. „Процес Якубовського".

Малий Міський Театр:

Середа, дня 26. лютого год. 7·30 веч. „Поїзд марево".

Четвер, дня 27. лютого, год. 7·30 веч. „Свято ліс" прем'єра.

Театр ревії „Іонг" — в салі кіна „Кольосей":

Середа, дня 26. лютого „Тіпі-бон". — Дві вистави: год. 7·30 і 9·30. веч.

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма „Крилата фльота" (з Рамон Новаром).

КАСІНО: Жінка на місяці.

КОЛЬОСЕИ: Золота фарма. Втеклені перепілочка.

ЛЕВ: Ніч божевільного. Мистець безборонности.

МАРУСЕНЬКА: Нічна пригода (Карльо Альдіні). Його хлопчик.

ОАЗА: Легка добича.

ПАЛЯС: Звукова фільма: „Дика орхідея" (Грета Ґарбо).

ПАН: Дзвонар із Нотр Дам.

ПАСАЖ: Звукова фільма: Оборонець у масці. Ґомонтів тиждень і ам. комедія.

ПРОМІНЬ: Обітована земля.

СІЛЬВЕ: Дочка Зорo (Дуґл. Фейрбенкс).

ФАТАМОРҐАНА: З дня на день (Ферд. Ґетди).

ХИМЕРА: Ева в футрі.

УТІХА: На позорищі.

Програма радіо.

Четвер 27. II. 1930.

Варшава (1411,7) 17·45 Трансмісія з Кракова. **Кракiв** (312,8) 15·50 Трансмісія з Варшави. **Гельсінгфорс** (221,4) 17·30 Фортепянове сольо. **Ляйпціґ** (259) 16·30 Концерт. **Льондон** (356,3) 19·45 Концерт. **Берлін** (418) 19·30 Орхестра дута. **Стокгольм** (436) 18·30 Фінляндські пісні. **Лянґенберґ** (473) 19·10 Механічна музика. **Прага** (487) 16·30 Хор „Сметана". **Відень** (516,3) 11·00 Музичний поранок. **Рига** (525) 16·00 Концерт. **Мюнхен** (533) 19·30 Легкий концерт. **Будапешт** (550) 20·00 Концерт музичної академії. **Москва** (825) 20·5 Українська музика. **Ковно** (1935) 21·2 Фокстроти. **Ленінград** (1000) 16·30 Смичковий квартет (Бетовен). **Харків** (1304) 16·00 Камеральний концерт. **Париж** (1725) 16·45 Танкова музика.

Пятниця 28. II. 1930.

Варшава (1411,7) 17·45 Концерт баніолістів. **Кракiв** (312,8) 20·05 Концерт з Варшави. **Гельсінгфорс** (221,4) 18·45 Урочистий вечір. **Ляйпціґ** (259) 16·30 Камеральна музика. **Льондон** (356,3) 20·45 Танкова музика. **Берлін** (418) 16·00 Фортепянове тріо. **Стокгольм** (436) 20·00 Військова музика. **Лянґенберґ** (473) 17·30 Легка музика. **Прага** (487) 19·00 Літературний кабарет. **Брюссель** (509) 18·00 Радіотріо. **Відень** (516,3) 17·05 Віольончельо (Рафаель Лянк). **Рига** (525) 19·03 Концерт. **Мюнхен** (533) 17·30 Фортепяновий рецітал. **Будапешт** (550) 21·30 Концерт солістів. **Москва** (825) 15·30 Етнографічний концерт. **Ленінград** (1000) 16·30 Орхестровий концерт. **Харків** (1304) 15·00 Концерт для дітей. **Париж** (1725) 13·00.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Український Театр під управою Ів. Когутяка. 1518 1—1

Розділ:

Середа 26/II — Король життя.

Миколаїв н/Дн.

Четвер 27/II — Жид Вихрест.

Пятниця 28/II — Король життя.

Субота 1/III — Пейсахова ніч.

Неділя 2/III — Маруся Богуславка.

Дільницева Народня Організація українців м. Львова городецького передмістя спільно з кружком У. П. Т. ім. Бориса Грінченка, Соколом III. та Читальнею „Просвіти" тої дільниці улаштовують в суботу дня 1. марта ц. р. „Вечерниці", які відбудуться в салі Лисенка, вул. Шашкевича, ч. 5. Початок год. 9-та вечером. Вступ за запрошеннями. — Запрошення видає Старшина Кружка, вул. Городецька ч. 95, щоденно від год. 6—8 вечером. 1517 1—2

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Поставлений перед Суд Річпосполитої (Акта Суду окр. у Львові repr. прес 95/29) складаю оцю

ЗАЯВУ.

В ч. 65. „Діла" з дня 24. березня 1929 р. в рубриці „Дописи" був поміщений допис п. н. „Немирів, Радісне і Сувє", підписаний псевдонімом „Громадянин", в якій зроблено рiжні закиди п. Богданові Грабовенському. — Як автор цього допису, заявляю отсим, що всі зроблені в цьому дописі п. Богданові Грабовенському закиди, є неправдиві й основувалися на фальшивих інформаціях. — Перепрошую отсим п. Богдана Грабовенського за нанесену йому образу і заподіяну тим кривду і складаю квоту 10 зол. на бурсу св. О. Николая в Сокалі та квоту 20 зол. на „Рідну Школу".

1515 1—1 **Володимир Нарожняк**

Подяка.

Найсердечнішу подяку складаємо Високоповажаному Панові д-рові Володимирові Старосольському, адвокатові і Львові, який боронив і увільнив оборонця перед судом нашого улюбленого Пастиря о. Михайла Кушкевича, пароха Янова.

1513 1—1 **Громадяне Янова**

Подяка.

Вп. Панові д-рові Барвінському Олександрові складаю цією дорогою горячу подяку за безінтересовне визичення мені й моєї донечки Ірини з чахотки. По 3 місяцях повернула я й моя донечка до здоровля, що нині стверджують ті лікарі, які попередно мене лічили.

Я нічим не всилі віддячити Вам ВП. Пане Докторе, тому нехай Бог винагородить Вам за це добродійство.

1516 1—1 **Стефанія Козарова**

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.